

พลวัตของภาษา: แดร์ริดากับประเด็นปัญหาว่าด้วย “การใช้”
อุปลักษณ์ในต้วบทวาทกรรมปรัชญา*
Economy of Language: Derrida and the ‘Usure’
of Metaphor in the Text of Philosophy

สุรกานต์ โทสมบุญ¹

Surakarn Thoesomboon

s.thoesomboon@gmail.com

Received: 9/07/64 Revised: 20/07/64 Accepted: 20/07/64

บทคัดย่อ

บทความนี้อ่านอภิปรายบทหรือสร้างการใช้อุปลักษณ์ ‘พลวัต’ และพลวัตของ ‘ความเป็นอุปลักษณ์’ ในกระบวนการกำหนดสร้างมโนทัศน์อุปลักษณ์โดยวาทกรรมปรัชญาที่ปรากฏในบทความ *ปรั่มปราลีชาว: อุปลักษณ์ในต้วบทปรัชญา* ของฌาคส์ แดร์ริดา โดยจะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ตีความข้อถกเถียงของแดร์ริดาที่มีต่อกระบวนการในเชิงวิภาษวิธี ‘ผลัดเปลี่ยน-ยกระดับ’ และ/หรือ ‘กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์’ ตามทัศนะของเฮเกล ภายใต้ความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาซึ่งถูกตีความภายใต้คำศัพท์ ‘อูซูร์’ ในสามมิติคือ ‘การใช้’ ‘ความรู้สึกหรือจากการใช้’ และ ‘กำไรเกินควร’

คำสำคัญ: พลวัต; ความเป็นอุปลักษณ์; การใช้ภาษา

*งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากโครงการทุนวิจัยมหำบัณฑิต สกว. ดำนมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ 2562 (เลขที่ MTG62Z0008).

¹ นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตร์มหำบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This article discusses Derrida's use of the metaphor of 'economy' and the economy of 'metaphoricity' in relation to the conceptualization of metaphor in philosophical texts, deconstructed in the article: *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy*. The article will focus on Derrida's discussion of Hegel's dialectical concept of 'Aufhebung' and/or the 'metaphorization' in relation to the three senses of the term 'usure': 'usage', 'used-up', and 'surplus meaning'.

Keywords: Economy; Metaphoricity; Language-use

บทนำ

ในผลงานตีพิมพ์บทสัมภาษณ์ชื่อ *Positions* แดร์ริดาบอกว่ากระบวนการที่เรียกว่า 'การรื้อสร้าง' (deconstruction) มีลักษณะใกล้เคียงเป็นอย่างมากกับกระบวนการวิภาษวิธีในเชิงเพ่งเล็ง (speculative dialectics) ของเฮเกล อย่างไรก็ตาม กระบวนการรื้อสร้างมีความแตกหักขัดแย้งกับกระบวนการวิภาษวิธีตรงการมองความแตกต่างและ/หรือความเป็นอื่นไม่ใช่ภายใต้มันท์ทัศน์ของความเป็นไปในเชิง 'ปฏิทัศน์' (contradiction) ระหว่างคุณิเสธซึ่งจะสลายตัวไปได้ในท้ายที่สุดภายใต้การยึดโยงของ 'องค์สังเคราะห์ในเชิงภว-เทววิทยาหรือภว-อันตวิทยา' หรือในนามของ 'ความรู้ที่แท้' (Absolute Knowledge) และการเป็นเอกลักษณ์ในตัวเองของ 'จิตปรมาตม์' (Absolute Spirit) อนึ่ง 'ความแตกต่าง' ตามทัศนะของแดร์ริดาเป็นความแตกต่างที่ทั้งแตกต่างไปจากสิ่งอื่นอันไม่อาจลดทอนได้โดยสมบูรณ์และแตกต่างไปจากทั้งตัว

ความแตกต่างและความเป็นอื่นในตัวเองอันทำให้ความสัมพันธ์ในเชิงแตกต่างนี้ไม่สามารถที่จะถูกรวบรัดลงไว้ภายใต้องค์สังเคราะห์อันเป็นที่สุดหรือสมบูรณ์หนึ่ง แดร์ริดาเรียกความต่างอันไม่สมมาตร (ระหว่างคู่เปรียบ) และที่ไม่เป็นเอกภาพ (ต่อตัวเอง) นี้ว่า ‘ความคลาดต่าง’ (*différance*) (Derrida, 1981, pp. 56–61)

ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในบทความชื่อ *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy* ของแดร์ริดาคือการรื้อสร้างกระบวนการ ‘Aufhebung’ หรือ ‘การยกกระดบ-ผลัดเปลี่ยน’ (*relève, sublation, supersession*) ในฐานะที่เป็นจักรกลสำคัญของวิชาวิธี โดยเฉพาะ ‘การยกกระดบ-ผลัดเปลี่ยน’ ที่เกิดในระดับของสัญญา-ภาษา ซึ่งเฮเกลกล่าวอธิบายไว้ใน *Aesthetics: Lectures on Fine Art* ว่าคำที่สื่อัยความหมายในเชิงแบบคิดเกิดขึ้นได้จาก 1. การที่คำซึ่งถูกใช้สื่อัยความหมายในเชิงผัสสะถูกปรับ-แปลหรือยกข้ามนำมา (*übertragen*) สื่อัยในเชิงจิต และ 2. การใช้ (*Gebrauche: usage*) คำหนึ่งๆ ภายใตัยความหมายที่ไม่ตรงตัวไปตามขนบ-ความเคยชิน (*Gewohnheit: usage*) มาเป็นเวลานานจนทำให้นัยไม่ตรงตัวหรือนัยความหมายในเชิงอุปลักษณ์ลบลือน (*Abnutzung: usure*) และถูกแทนที่หรือถูกผลัดเปลี่ยนไปเป็นนัยตรงตัวชุดที่สอง ยกตัวอย่างเช่นคำว่า ‘ความเข้าใจ’ (*begreifen*) เฮเกลอธิบายว่ามีที่มาจาก ‘การจับคว้ามมา (ด้วยมือ)’ (*greifen*) คำในลักษณะนี้มีเนื้อหาที่ปรากฏในนัยยะตรงตัวซึ่งเป็นไปในเชิงผัสสะมาก่อน แต่ถูกใช้เทียบเคียงในเชิงอุปลักษณ์ทำให้เกิดมีนัยยะในชื่อนามธรรมหรือในเชิงจิต-ปัญญาญาณ (Hegel, 1975, p. 404; Derrida, 1982, pp. 225–226)

อนึ่ง แดร์ริดาเรียกกระบวนการนี้ว่า ‘การทำให้เป็นอุปลักษณ์’ (metaphorization) (Derrida, 1982, pp. 211-212, 226) โดยผูกโยงกระบวนการดังกล่าวกับความเป็นปรัชญาหรืออภิปรัชญาที่ประดิษฐ์สร้างตนเองผ่านการใช้ (ผลิตเปลี่ยน-ยกระดับ) สิ่งที่เป็นไปในเชิงผัสสะ-กายภาพหรือธรรมชาติ (*physis*) ไปในเชิงอภิปรัชญา (*meta ta physica*) ภายใต้ระเบียบโครงสร้างของตนเอง (Derrida, 1982, p. 209, 211) และยังคงกล่าวเทียบเคียงกระบวนการปรับ-แปลเปลี่ยนผ่านในระหว่างปริมณฑลผัสสะกับจิตที่ปรากฏในกระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์นี้กับระบบ ‘economic’ อันหมายถึงทั้ง 1. ‘พลวัต’ หรือ ‘ปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกรับ-แลกเปลี่ยน’ ที่มีในระหว่างคู่ปฏิภาคหรือปริมณฑลของคู่ปฏิภาคเพื่อผูกโยงประเด็นอภิปรายเนื่องในกระบวนการวิภาษวิธีของเฮเกล (Derrida, 1982, pp. 216-219) 2. ‘ระบบการจัดการ’ ทรัพย์สิน (property) คุณสมบัติที่แท้หรือความตรงตัว (the proper) ของทั้งความเป็นไปและนัยความหมาย (Derrida, 1982, p. 270) และ 3. ‘การย่อ-หดตัว’ หรือ ‘การประหยัด’ (economize) ในการสือแทนในเชิงอุปลักษณ์ที่ถูกใช้ในฐานะที่ส่วนหนึ่งในตัวบทหรือภาษา (อภิ)ปรัชญา ซึ่ง ‘การเปรียบเทียบ’ (being as) ถูกย่อหรือขจัดลงล่างเป็น ‘การเป็นไป(เช่นนั้นเอง)’ (being) (Derrida, 1982, pp. 221-222)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการอ่านตัวบทอย่างละเอียด (close-reading) เพื่อนำเสนอการอภิปรายหรือสร้างโดยแดร์ริดาใน *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy* และตัวบทอื่นๆ ที่ถูก

พาดพิงถึงอาทิเช่น งานของเฮเกลและอานาโตล ฟร็องซ์ที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจกระบวนการ ‘Aufhebung’ ของเฮเกลในฐานะที่เป็นกระบวนการในการผลิตสร้างหรือกำกับความเป็นอุปลักษณ์ (metaphoricity) ในตัวบท-ภาษาปรัชญา ผ่านการตีความ 1. ภาพเปรียบเทียบในเชิงอีโคโนมี (พลวัต, ระบบการจัดการสินทรัพย์ทางภาษา, การจัดความเป็นอุปลักษณ์ออกไปจากภาษาปรัชญา-ภาษามโนทัศน์) และ 2. การใช้ความหลกนัย (equivocity) ของคำว่า ‘usure’ โดยแดร์ริดาในสามมิติคือ ‘การใช้’ (usage) ‘ความรู้สึกห่อจากการใช้’ (used-up) และ ‘กำไรเกินควร’ (usury) เพื่ออธิบายแนวคิดเรื่อง ‘กฎเกณฑ์เรื่องการเสริมเติมต่อ’ (law of supplementarity) และ ‘พลวัตของความคลาดต่าง’ (economy of *différance*) ในฐานะที่เป็นกระบวนการวิธในการทลายกรอบ ‘องค์สังเคราะห์ในเชิงภว-เทววิทยาหรือภว-อันตวิทยา’ ของระบบพลวัตในเชิงวิภาษวิธีของเฮเกล

อีโคโนมีของภาษา หรือพลวัตของการถ่ายโอนระหว่างผัสสะและแบบคดี

ตัวบทหรือข้อเขียนที่ชื่อ *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy* ของแดร์ริดาตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร *Poétique (revue de théorie et d'analyse littéraires)* ฉบับที่ 5 เดือนกุมภาพันธ์ ปี 1971 ภายใต้หัวข้อเรื่อง *Rhétorique et philosophie* (โวหารและปรัชญา) โดยทางวารสารตีพิมพ์บทความของฟรีดริช นิตเชซซ์ (Friedrich Wilhelm Nietazche) เรื่อง *Rhétorique et langage* (โวหารและภาษา) แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสและจัดทำบทนำเรื่องโดยฌอง-ลุก นองซี (Jean-Luc Nancy) และฟิลิป ลาคู-ลาบาร์ท (Philippe Lacoue-Labarthe) เป็นครั้งแรก

ช่วงปีที่พิมพ์คือช่วงที่ประเด็นศึกษาว่าด้วยภาษาในสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ภายใต้กระแสของโครงสร้างนิยมถูกตั้งคำถาม โดยในงานเขียนชิ้นนี้ แดร์ริดาหรือสร้างคู่ความสัมพันธ์ ‘รูปสัญลักษณ์’ กับ ‘นัยความหมาย’ ผ่านประเด็นเฉพาะเนื่องในการให้ลำดับคุณค่าความสัมพันธ์ที่มีในระหว่าง ‘ความเป็นรูปธรรม’ กับ ‘ความเป็นนามธรรม’ และในระหว่าง ‘นัยในเชิงภาพพจน์’ (figurative) กับ ‘นัยตรง-นัยแท้’ (proper) โดยเขาจะถกเถียงว่าคู่ตัดแบ่งเช่นนี้เป็นชุดคู่ตัดแบ่งหรือคู่ตรงข้ามที่เกิดขึ้นเฉพาะภายใต้ ‘กรอบทัศน์ที่เป็นไปในเชิงอภิปราย’ ภายใต้การมีสมมุติฐานพื้นฐานว่าด้วยการมีขีดตัดแบ่งที่แน่ชัดระหว่าง ‘ผัสสะ’ หรือ ‘รูปธรรม’ และ ‘แบบคติ’ หรือ ‘ความคิด-นามธรรม’ (Derrida, 1982, p. 226)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดของนิทซ์เซ่นั้น แดร์ริดาอ้างอิงข้อความจากงาน *On Truth and Falsity in their Ultramoral Sense* ซึ่งเห็นว่าความจริงไม่ได้มีลักษณะที่ตายตัวในตัวเอง เพราะปรากฏในลักษณะเทียบเคียงหรือเทียบวัด และปรับเปลี่ยนได้ตามความสัมพันธ์หรือทัศนคติที่เราสัมผัสต่อสิ่งต่างๆ และเห็นว่าภาษาเก็บงำเอาความจริงของโลกไม่ใช่ในฐานะของ ‘ความรู้’ ที่หมายถึงหน่วยรวมของสารัตถะแท้ที่สื่อสะท้อนความจริงได้โดยสมบูรณ์ แต่เป็นไปในลักษณะของ ‘ภาพ’ (Bild) ที่อาจสูญสิ้นพลังหรือถูกลบเลือนการสื่ออันยาคัญในเชิงผัสสะไปภายใต้การใช้มาอย่างยาวนาน

อนึ่ง การสูญเสียและการเลื่อนหายไปนี้ตามทัศนคติของนิทซ์เซ่ คือการเลื่อนหายไปของการตระหนักรู้ว่า ‘ความจริง’ มีลักษณะการอันหลากหลายและเป็นเพียง ‘ภาพ(ลวง)’ โดยความเป็น ‘ภาพลวง’ ของความจริงที่ว่านี้ เขาหมายถึง การเป็นไปใน

เชิงอุปลักษณ์ นามนัย และมานุษยรูปนิยม (anthropomorphism) หรือก็คือผลพวงของการเทียบเคียงความสัมพันธ์ที่มีมนุษย์มีต่อสิ่งต่างๆ ผ่านภาษาในเชิงโวหารและในเชิงกวีที่ถูกทำให้เข้มข้น ถูกแปรรูป และถูกตกแต่งจากภาวะดั้งเดิมตามธรรมชาติ ตามทัศนะของนีทซ์เซ่ ‘ความจริง’ คืออุปลักษณ์ นามนัย และมานุษยรูปนิยม ซึ่งรากกำเนิดถูกหลงลืม (Derrida, 1982, p. 217)

ปรากฏการณ์การหลงลืมความเป็นภาพพจน์ของความจริงดังกล่าว นีทซ์เซ่เปรียบเปรยกับการลบเลือนไปของ ‘ภาพ-จาริกบนหน้าเหรียญ’ (exergue) จนทำให้ความเป็นเงินตราลบล้างกลายเป็นแคโลหะหรือแร่ธาตุเงินภาพเปรียบดังกล่าวนี้แดร์ริดา นำมาผูกประเด็นอภิปรายในหัวเรื่องแรกของตัวบท *White Mythology* ผ่านบทประพันธ์ของอนาโตล ฟร็องซ์ เรื่อง *Aristos and Polyphilos On the Language of Metaphysics* (อริสโตสและโพลิฟิลอส หรือว่าด้วยภาษาอภิปรัชญา)

อนึ่ง ในบทสนทนาดังกล่าวตัวละครชื่อโพลิฟิลอสกล่าวเทียบเคียงการประดิษฐ์สร้างคำขึ้นใช้ของนักปรัชญาว่าเป็นเหมือนกับนักลับมีด แต่นักลับมีดประเภทนี้แทนที่จะลับมีดหรือกรรไกรกลับไปฝนลับหน้าเหรียญ ลบข้อความและรูปสัญลักษณ์ที่พิมพ์ไว้จนเลือนหาย การลบรูปและข้อความที่ระบุคุณค่า ราคา สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ ประวัติ เวลา ที่มา สถานที่ ฯลฯ หรือข้อมูลและคุณสมบัติเฉพาะออกไปหมด โดยการทำเช่นนั้นนักปรัชญาเชื่อว่าได้ทำการปลดปล่อยสาระของความเป็นเหรียญนั้นออกจากข้อจำกัดในเชิงกาลและเทศะ และทำให้คุณค่าของเหรียญที่หน้าลบเลือนไปแล้วนั้นเป็นไปได้อย่างไม่จำกัด (France, 1908, pp. 208-209)

นอกจากนี้ ตามข้อถกเถียงของโพลีฟิลอส นักอภิปรัชญาไม่ได้ทำเพียงสกัด (abstract) นัยนามธรรมออกจากนัยในเชิงผัสสะของภาษาเท่านั้น แต่นักอภิปรัชญา ยังเชื่อด้วยว่าตนเองทำการขจัดหรือปลดปล่อย (*ab-solutus*) หน่วยมโนทัศน์หรือ ภาษาในเชิงอภิปรัชญาออกมาได้จากความเป็นไปในเชิงผัสสะของภาษา รวากับว่า ภาษาอภิปรัชญาเป็นที่สุดสมบูรณ์ในตัวเอง หรือรวากับว่าภาษาอภิปรัชญาเป็น ผลผลิตของกระบวนการทางความคิดแต่เพียงอย่างเดียว (Derrida, 1982, p. 224)

ตามทัศนะของโพลีฟิลอส นักอภิปรัชญามองภาษาของตนเองในฐานะที่เป็น ‘สัญญา’ ที่ผูกสัมพันธ์กับวัตถุอ้างอิงผ่าน ‘บรรทัดฐานที่เป็นไปตามอำเภอใจ’ (arbitrary convention) (Derrida, 1982, p. 225) ไม่ใช่บนฐานของ ‘สัญลักษณ์’ ซึ่งมีเส้นสายผูกโยงกลับไปยังความเป็นไปในเชิงผัสสะหรือยังสามารถผูกโยงกลับไปยัง โลกกายภาพได้ในท้ายที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ‘สัญลักษณ์’ ไม่ได้บ่งชี้ (point out) แต่ เป็นตัวแทน (stand for) หรือลอกแบบ (copy) วัตถุ การสื่อแทนในเชิงสัญลักษณ์ทั้ง เกือบจำความจริง(ของโลกผัสสะ)และทั้งสื่อความหมาย(ในเชิงนามธรรม) โดย โพลีฟิลอสแสดงความเห็นไว้ว่าภาษาทั้งที่เป็นภาษาสื่อในเชิงรูปธรรมและภาษาที่ สื่อนัยนามธรรมเป็นไปได้เพียงสัญลักษณ์ (Derrida, 1982, p. 226) และว่าภาษานามธรรมเป็นได้มากที่สุดเพียงแค่ภาษาที่ขัดเกลาความเป็นไปในเชิงรูปธรรมให้ลด น้อยลงเท่านั้น (“lesser concrete”) (France, 1908, p. 226) กล่าวโดยสรุป ตาม ทัศนะของโพลีฟิลอสไม่มีภาษาที่เป็นนามธรรมโดยสมบูรณ์ ไม่มีนัยความหมายเป็น ที่สุดสมบูรณ์ในตัวเอง (แยกขาดจากรากประสบการณ์รับรู้ในเชิงผัสสะ) เพราะหาก ภาษาที่สื่อแสดงในเชิงนามธรรมปราศจากสายสัมพันธ์กับโลกกายภาพหรือโลก นามธรรมโดยสมบูรณ์ หากโลกกายภาพกับโลกทางความคิดแยกขาดกันได้โดย

สมบูรณ์ ความเข้าใจต่อโลกเป็นไปไม่ได้และการสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่ยังปรากฏมีตัวตนในโลกก็เป็นไปไม่ได้ด้วยเช่นกัน (Derrida, 1982, pp. 224-225)

อนึ่ง นักรหัสปริญาอันเป็นเป้าถกเถียงสำคัญในบทสนทนาดังกล่าวคือเฮเกล (Derrida, 1982, pp. 210-211, 226) โดยเฮเกลถูกจัดวางทั้งในฐานะตัวแทนของนักคิดในเชิงคตินิยม-จิตนิยม (idealist) มองสารัตถะของภาษาไม่ใช่บนพื้นของโลกผัสสะ แต่ในฐานะของผลผลิตในเชิงจิต และยังเป็นตัวแทนของนักคิดที่ทลายความสัมพันธ์ที่มีอย่างตรงตัวระหว่างภาษากับโลกด้วย กล่าวคือมีสมมุติฐานเรื่องความสัมพันธ์ ‘ที่เป็นไปตามอำเภอใจ’ ระหว่างภาษาและวัตถุอ้างอิง โดยเฉพาะในประเด็นหลังนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าโพลีฟอสกล่าวอ้างถึงเฮเกลผ่านการให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่าง ‘สัญญาะ’ และ ‘สัญลักษณ์’ ดังปรากฏในย่อหน้าที่ 458 ของ *Encyclopedia of the Philosophical Sciences 3: Philosophy of Mind* ซึ่งถกเถียงถึงการสื่อแสดงของ ‘สัญญาะ’ ในฐานะที่ไม่ได้ผูกพันกับประสบการณ์การรับรู้โลกผัสสะอย่างตรงตัวเช่นเดียวกับการสื่อแสดงของ ‘สัญลักษณ์’ (Hegel, 1894, p. 77)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่แดร์ริดาให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อข้อถกเถียงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ โพลีฟอสกล่าวถึงกระบวนการปรับแปรผัสสะธรรมชาติเข้ามาไว้ในจิตเช่นนี้ โดยเฉพาะ การนิเสธ (negation) โลกผัสสะภายใต้ระบบวิภาษวิธีของเฮเกล ว่าเป็นแบบปฏิบัติทั่วไปของนักรหัสปริญาซึ่งจัดวางตัวเอง (มนุษย์ในฐานะผู้ใช้ภาษา) และภาษาอภิปริญาไว้นอกเหนือปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยโพลีฟอสวิจารณ์ว่า กระบวนการนี้ทำให้เกิดการกลับตาลปัตรสารัตถะแท้

(France, 1908, p. 210) กล่าวคือทำให้จิตคิดเป็นปริมณฑลกำหนดสร้างความเป็นจริงเหนือโลกธรรมชาติ

ผู้วิจัยเห็นว่าใน *White Mythology* แดร์ริดากำลังให้ภาพเปรียบเทียบที่มีในระหว่างสมมุติฐานทางความคิดของตัวละครโพลีฟิลอสและเฮเกลไว้ว่า คนแรกเป็นตัวแทนของนักคิดที่มีมโนทัศน์ว่าด้วยภาษาแบบสัญลักษณ์นิยม (symbolism) (Derrida, 1982, p. 216) ส่วนกลุ่มหลัง วิชาวิธีของเฮเกลมีเป้าประสงค์ในท้ายที่สุดโน้มเอียงไปในเชิงจิตนิยม (idealism) ซึ่งโครงเรื่องในสองบทแรกของ *White Mythology* (*Exergue* และ *Plus de métaphore*) ตามลำดับ โดยแดร์ริดาชี้ให้เห็นทั้งสมมุติฐานร่วมและข้อขัดแย้งดังกล่าว กล่าวคือทั้งสองกลุ่มเห็นว่าที่มาของภาษาและ/หรือภาษาในเชิงนามธรรมอ้างอิงในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งต่อสหัชญาณ (intuition) หรือประสบการณ์การรับรู้ที่ปัจเจกมีได้จริงต่อโลกหรือวัตถุในเชิงกายภาพอย่างใดก็ตาม ข้อแตกต่างมีอยู่ที่ว่าในกลุ่มแรกความประจักษ์ของประสบการณ์เป็นที่มาอันเป็นที่สุด ส่วนในกลุ่มหลังการกำหนดกะเกณฑ์และการได้มาซึ่งความรู้และนัยความหมายที่แท้ถูกกำหนดกะเกณฑ์โดยจิต

ตามทัศนะของแดร์ริดา สิ่งที่เป็นไปในเชิงผัสสะหรือโลกเป็นความเป็นอื่นที่จิตไม่สามารถเก็บงำเอามาได้หมด พลวัตของภาษาทำได้มากที่สุดคือจับคว้าเอาความเป็นไปของโลกและ/หรือปรากฏของสิ่งต่างๆ ในฐานะของ ‘ร่องรอย’ (trace) ไม่ใช่ ‘การปรากฏในตัวเอง’ (self-presence) กล่าวอีกนัยหนึ่งพลวัตที่มีในระหว่างโลกและความคิดทำได้มากที่สุดแค่การกำหนดสร้าง ‘รอยเขียน’ (grapheme) (Derrida, 1981, pp. 26-28) ที่กำกับหรือเทียบเคียงอยู่กับประสบการณ์ในเชิงผัสสะในลักษณะ

เกี่ยวกับการกำหนดสร้างภาพเปรียบของกระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ตามการอธิบายของเฮเกิล

พลวัตของอุปลักษณ์

ในหัวเรื่อง *Plus de métaphore* ของบทความ *White Mythology* แดร์ริดาเสนอข้อถกเถียงเรื่องกฎเกณฑ์แห่งการเสริมต่ออันหมายถึงเงื่อนไขความเป็นไปไม่ได้ของการกำหนดจัดการสิ่งที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ (metaphorics) ในตัวบทปรัชญาเองได้โดยสมบูรณ์ โดยแดร์ริดาถกเถียงว่า

(D1) อุปลักษณ์คือวาทกรรมปรัชญาหรือมนทัศน์อภิปรัชญา (อุปลักษณ์ของระบบโครงสร้างในการกำหนดกะเกณฑ์ในเชิงปรัชญาเอง

(D2) มนทัศน์ปรัชญาเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์

(D3) ปรัชญาไม่สามารถกำหนดนิยามมนทัศน์อุปลักษณ์ หรือ ควบคุมความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของมนทัศน์ปรัชญาได้โดยสมบูรณ์ (กระบวนการกำหนดนิยามมนทัศน์อุปลักษณ์ขาดชุดนิยามมนทัศน์หนึ่งไปเสมอ) (Derrida, 1982, pp. 219-220)

อุปลักษณ์คือมนทัศน์ปรัชญา-อภิปรัชญาและ/หรืออุปลักษณ์เกิดขึ้นในระบบโครงสร้างของมนทัศน์ปรัชญา (D1) หมายถึงว่า ในการที่วาทกรรมปรัชญาให้ อรรถาธิบายอุปลักษณ์ อุปลักษณ์ที่ถูกให้อรรถาธิบายปรากฏมีสภาพเป็นวาทกรรมปรัชญา อนึ่ง การกลายสภาพไปที่ว่านี่คือกระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้า

กล่าวในภาพรวม แดร์ริตาอกเถียงว่าวาทกรรมอภิปรัชญาอาศัยความเป็นอุปลักษณะในการประกอบสร้างวาทกรรมของตนเอง ซึ่งอุปลักษณะที่ปรากฏในวาทกรรมภาษาปรัชญาไม่ได้มีสถานะเป็นเพียงตัวประกอบหรือภาพประกอบของวาทกรรมที่มุ่งสื่อแสดงความจริง แต่เป็นเงื่อนไขความเป็นไปได้ของการสื่อแสดงดังกล่าว

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าแดร์ริตาอธิบายความคำว่า ‘usage’ ที่หมายถึง ‘การใช้’ ด้วยนัยเสริมอีก 2 ชุดด้วยกันคือ ‘usure’ ในภาษาฝรั่งเศสที่หมายถึงการใช้น้ำเงินหรือดอกเบี้ย และ ‘usury’ ที่หมายถึง กำไร ดอกเบี้ยล้นเกิน หรือการที่จะได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่มากขึ้นไปกว่าต้นทุนที่ลงไป (surplus) โดยแดร์ริตาใช้ภาพพจน์จากนัยหลังนี้ว่าคือ ‘ผลกำไรในเชิงภาษา’ ที่ความสัมพันธ์ในระหว่างหน่วยต่างๆ ที่นำมาเทียบเคียงในเชิงคุณค่าเข้าด้วยกันนั้นไม่ได้เป็นไปได้โดยสมมาตรแต่ขาดหรือเกินต่อกัน

ภาพลักษณ์จากนัยดังกล่าวสื่อความถึง ‘ความขาดเกินอุปลักษณะ’ อันหมายถึงความไม่สมดุลของการเทียบเอกลักษณ์หรือเทียบความเหมือนที่มีอยู่ในระหว่างภาษากับโลก ในระหว่างภาษาธรรมชาติและภาษาปรัชญา ในระหว่างนัยโดยตรงและนัยยะในเชิงภาพพจน์ และรวมทั้งในระหว่างอุปลักษณะและมโนทัศน์ โดยแดร์ริตาอกเถียงว่า ‘พลาณภาพในเชิงอุปลักษณะ’ (metaphorical force) และ/หรือ ‘พลังอำนาจในเชิงภาพพจน์’ (tropic energy) ที่ถูกใช้เป็นทุนในการแลกเปลี่ยนนั้นไม่สามารถถูกใช้ให้หมดไปได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง “ปรัชญาไม่สามารถควบคุมความเป็นไปเชิงอุปลักษณะของมโนทัศน์ปรัชญาได้โดยสมบูรณ์” (D3)

ตามทัศนะของแดร์ริดา คำๆ หนึ่งสี่อันยั้งในเชิงนามธรรมและในเชิงผัสสะไปพร้อมๆ กันเสมอ กล่าวคือภาษาเป็นผลผลิตจากทั้งโลกกายภาพและจิต (Derrida, 1982, p. 210) กฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อที่แดร์ริดาถกเถียงเป็นไปในลักษณะเกี่ยวกับการยืนยัน *พลวัต* ที่มีต่อกันในระหว่างโลกผัสสะและโลกทางความคิด เช่นเดียวกับการขาดพร่องไปไม่ได้ของคู่ปฏิภาคในลักษณะวิภาษวิธี สิ่งที่แดร์ริดาไม่อาจคล้อยตามไปในได้ในความคิดของเฮเกลคือ *การพุ่งเส็ง* ที่กำกับวิภาษวิธีไว้ภายใต้ลำดับความสำคัญเฉพาะทางใดทางหนึ่ง ในที่นี้คือน้ำหนักที่เน้นไปยังปริณทลจิต

พลวัตความเป็นและความตายของอุปลักษณ์และมโนทัศน์ปรัชญา

กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์และการยกระดับ-ผลัดเปลี่ยนนัยดั้งเดิมที่เป็นไปในเชิงผัสสะไปเป็นนัยอุปลักษณ์ก่อนกลายเป็นนัยตรงชุดใหม่ตามกระบวนการวิภาษวิธีของเฮเกล อาศัยการระลึกจดจำได้ (*Erinnerung*) ระหว่างชุดนัยความหมายที่ถูกลดต้ออกกับชุดที่เข้ามาแทนที่ไปพร้อมๆ กัน กระบวนการวิภาษวิธีคือกระบวนการพลวัตในการแลกเปลี่ยนแทนที่ที่มีในระหว่างการขาดพร่องไป (lack) ของวัตถุอ้างอิงทางความคิด (ซึ่งถูกนิเสธไป) กับกำไรหรือสิ่งเสริมเพิ่มพูน (surplus) ในเชิงจิต กล่าวเช่นนี้หมายถึงด้วยว่าระบบวิภาษวิธีอาศัยคู่ปฏิภาคในการสื่อแสดงตนเอง แต่คู่ปฏิภาคดังกล่าวไม่เคยมีน้ำหนักความสำคัญเท่ากัน ในการมองคู่ต่างภายใต้ระบบวิภาษวิธี คู่ต่างคือคู่ขัดแย้งที่ฝั่งปากใดปากหนึ่งจำจะต้องสลายตัวลง (หรือถูกกีดกันออก) เพื่อเปิดทางให้กับฝั่งปากหนึ่งเท่านั้น

ส่วนพลวัตของความคลาดต่างตามทัศนะของแดร์ริดาเป็นไปภายใต้กฎของการเสริมเติมต่อซึ่งการขบคิดและการกำหนดกะเกณฑ์ความหมายไม่อาจถูกจำกัดไว้ภายใต้

สมการหรือการทบทเทียบอันสมบูรณ์หรือเป็นที่สุดได้ในตัวเอง แต่มีความเป็นไปได้ของการ “การแผ่ซ่าน” (‘dissemination’) ของความเข้าใจและนัยความหมายออกไปได้ อีกในทุกห้วงขณะของการขบคิดใหม่ อ่านใหม่ ตีความใหม่ หรือที่แดร์ริดาเรียกว่าเป็น “การสร้างหมายซ้ำ-ร่างรอยใหม่” (re-marking) ให้กับเส้นแบ่งของปริณฑลของความคิดและความหมายที่เชื่อว่ามีคุณสมบัติหรือเป็นที่สุดในตัวเอง (Derrida, 1981, p. 46)

ยุทธวิธีดังกล่าวมีลักษณะผิดแผกและยึดโยงอยู่กับวิภาษวิธีในเชิงเพ่งเล็งอยู่ตรงที่ไม่ได้ทำให้เกิดท่าทีของการสร้างความสมดุล (neutralizing) ให้กับคู่ปฏิภาคในคู่ต่าง (ของสิ่งที่ถูกนิเสธกับสิ่งที่ทำการนิเสธ) ไว้ภายใต้องค์สังเคราะห์ทางความคิดสมบูรณ์หนึ่งๆ แต่พยายาม *หมายซ้ำ* (marking) การมีอยู่อย่างเคยชินของเส้นแบ่งของความแตกต่างหรือของการกีดกันแห่งการกำหนดกะเกณฑ์สิ่งหนึ่งไว้ภายใน ไว้เป็นเนื้อหาสาระ ให้แยกขาดได้อย่างเด่นชัดจากสิ่งภายนอกหรือเปลือกกระพี้ที่ไม่เป็นสารัตถะ โดยร่างซ้ำหรือย่ำเส้นขอบรอบรูปแห่งการกีดกันดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อชี้ให้เห็นถึงการกำหนดตัดสินไม่ได้ในระหว่างภายใน-ภายนอก สารัตถะ-ไม่เป็นสารัตถะ ความจริง-ความคิดเห็น(ที่ไม่เป็นจริง) นัยความหมายแท้-นัยความหมายในเชิงภาพพจน์ ชื่อเฉพาะ-ชื่อเล่น ฯลฯ จนกระทั่งสมาทานถึงความเป็นที่สูงสุด-สมบูรณ์ของพรมแดนในเชิงอรรถศาสตร์ระเบิดหรือแตกตัวออกไป (Derrida, 1981, p. 41-45)

ในหัวข้อสุดท้ายของ *White Mythology* แดร์ริดา กล่าวว่าความตายของอุปลักษณ์คือความตายของปรัชญาด้วยเช่นเดียวกัน (“Metaphor, then, always carries its death within itself. And this death, surely, is also the death of

philosophy.”) (Derrida, 1982, p. 271) ประเด็นที่แดร์ริดากำลังกล่าวถึงในบริบทนี้ ถูกอธิบายเกี่ยวเนื่องกันกับ ‘การทำลายตนเอง’ (auto-destruction) ของอุปลักษณะใน 2 รูปแบบหรือ 2 เส้นทาง ซึ่งแดร์ริดากล่าวว่าเป็นความตายที่ลื้อไปกับความตายของปรัชญาเอง (Derrida, 1982, p. 268) กล่าวคือ

ใน *เส้นทางที่หนึ่ง* คือการด้านทานกระแส ‘การหว่านโปรยความหมาย’ (dissemination) อันหมายถึง การหมุดตรึงนัยยะในเชิงเสริมเติมต่อของอุปลักษณะไว้ที่ศูนย์กลางของการมีนัยยะเดียว (univocity) หรือก็คือกระบวนการ ‘ผลัดเปลี่ยน’ อุปลักษณะไปเป็นมโนทัศน์อภิปรัชญา

ความตายที่อุปลักษณะนำพาไปกับตัวเอง นอกจากจะทำให้เกิดการทำลายตัวเองแล้วยังเป็น ‘ความตายจากปรัชญา’ ด้วย กล่าวเช่นนี้แดร์ริดาหมายถึงว่า ขนบปรัชญาตะวันตกคือ ขนบแห่งการลบทำลาย “Philosophy would be this process of metaphorization which gets carried away in and of itself. Constitutionally, philosophical culture will always have been an obliterating one.” (Derrida, 1982, p. 211) ซึ่งความตายหรือการลบทำลายโดยปรัชญาที่วานี้คือ ‘ความตายของสิ่งที่เป็นอื่นไปจากปรัชญา’ ในการเข้าไปทำการครอบครองหรือไปรวบรวมเข้ามาไว้ในชุดอรรถาธิบายของตนเอง เช่นเดียวกับการกลายสภาพอุปลักษณะให้เป็นมโนทัศน์ หรือการแทนที่ ‘ชุดอรรถาธิบายว่าด้วยสิ่งหนึ่ง’ ในฐานะที่เป็น ‘สิ่งหนึ่งนั่นเอง’ อันหมายถึงการลบสิ่งต่างๆ ในสภาพที่เป็นไปเองของสิ่งนั้นซึ่งปรัชญาเห็นว่าเป็นภาพลวงออกไปเสีย แทนที่ด้วยสิ่งที่ปรัชญาเชื่อว่าเป็นแก่นแกนกว่าคือ philosopheme ที่ประกอบสร้างใหม่โดยวาทกรรมปรัชญา

แตร์ริดาอธิบายไว้ว่า ภายใต้กระบวนการ ‘ผลัดเปลี่ยน’ อุปลักษณ์ไปเป็นมโนทัศน์อภิปรายนั้น ชุดความหมายที่เป็นไปได้อย่างหลากหลายกลับมาตกอยู่ภายใต้การกำหนดควบคุมของกรอบความหมายเฉพาะหนึ่งๆ ของความเป็น (the proper meaning of Being) มโนทัศน์ซึ่งเชื่อว่าควบคุมตัวเองได้พยายามหมุดตรึงตัวเองเอาไว้กับ ‘นัยยะเฉพาะ’ การทำเช่นนี้คือการเหมารวมความเป็นอุปลักษณ์ไว้ภายใต้ภาพลวงของการมีนัยยะเดียว

อนึ่ง คำว่า ‘loss of meaning’ ที่อุปลักษณ์พกพาไปกับตัวเองในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ ‘การสูญเสียความหมาย’ บนฐานของการหลากหลายความหมายของอุปลักษณ์สูญเสีย ชำรุด หรือถูกลดทอนให้ร่อยหรอลงไปสู่การมีความหมายเดียวเท่านั้น แต่แตร์ริดายังใช้คำว่า ‘loss of meaning’ เพื่ออธิบายคุณลักษณะของภาษาที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ หรือการที่กระบวนการบ่งชี้ความหมาย ดำเนินไปแบบ ‘สูญญะ’ หรือ ‘ขาดพร่อง’ (lack) อันเป็นคุณลักษณะของ ‘สัพัญญะภาษา’ ที่มีปัจเจกและเหตุผลในการมีอยู่ในตัวเองอยู่ที่การเข้ามาเป็นตัวเสริมแทนใน ‘สิ่งที่ไม่ปรากฏ’ อยู่แล้ว ‘สิ่งที่ขาดไปแล้ว’ เสมอ

กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า แตร์ริดากำลังถกเถียงว่าปรากฏการณ์การมีนัยความหมายของภาษา ไม่ได้หมายถึงการมีความสัมพันธ์ระหว่างคำและนัยซึ่งเฉพาะตายตัวได้เช่นเดียวกับในทัศนะของอริสโตเติล ในทางกลับ ความเป็นอุปลักษณ์เข้าไปรบกวนการมีนัยความหมายอย่างเต็มต้นสมบูรณ์ (นัยยะที่หนึ่ง) และรวมทั้งอุปลักษณ์ยังเสนอให้เห็นถึงกระบวนการมีความหมายที่ไม่ปรากฏมีความหมาย (นัยยะหลัง) ในฐานะที่เป็นกระบวนการที่ยังไม่อาจจบสิ้นลงไปในกาลและเทศะเดียว แต่ยังเปิดทาง

ให้กับการผลิตหลง (lost) และการดำเนินไปแบบไร้ตัวเหนี่ยวรั้งหรือจุดรวมศูนย์ของความหมาย (logocentrism) ในเส้นทางเสริมต่อที่เกิดขึ้นได้เสมอและได้อย่างไม่สิ้นสุด (Derrida, 1982, p. 241)

เส้นทางในการทำลายตัวเองของอุปลักษณ์เส้นทางที่สอง อยู่ในร่องรอยทางเดียวกับเส้นทางผลิตเปลี่ยนอุปลักษณ์ไปเป็นมโนทัศน์ แต่สวนกลับกันไปยังทิศทางการทำลายตัวเองอีกทิศทางหนึ่ง โดยแดร์ริดาใช้คำอธิบายว่า ‘doubling’ และ ‘supplement’ ซึ่งกระบวนการเคลื่อนไหวในการทำลายตัวเองในชุดที่ว่านี้ หมายถึง “การหว่านโปรยนิยยะของความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ในวากยสัมพันธ์ซึ่งเก็บงำเอาการสูญเสียที่ลัดทอนไม่ได้ไว้กับตัวเองเสมอ” (Derrida, 1982, p. 268) โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากการอ่านตีความลักษณะของการทำลายตัวเองในรูปแบบที่สองดังนี้

ข้อสังเกตแรก แดร์ริดาใช้คำเปรียบคู่ต่าง 2 ลักษณะ คือ ‘ความเคลื่อนไหว (ที่ยังดำเนินต่อไป)’ กับ ‘การหยุดนิ่ง’ ในฝ่ายแรกคือตัวอย่างเช่น กระแสการดำเนินไปแรงต้าน และในฝ่ายหลังเช่น พื้น-ฐาน จุดกำเนิด ปลายทาง หรือแม้แต่คำว่า ‘ร่องรอย’ (trace) โดยเขากำลังให้ภาพของความเป็นไปของภาษาในฐานะที่ให้นำหนักกับฝ่ายแรก คือการมองภาษาในฐานะที่เป็น กระบวนการที่ยังดำเนินต่อไปได้อีกยังดำเนินอยู่ และจะดำเนินต่อไปภายใต้การหว่านโปรยและการเสริมต่อความหมาย

ตามทัศนะของผู้วิจัย กระบวนการในลักษณะนี้คือคำอธิบายการทำลายวงล้อมหรือกรอบที่วางไว้ล่วงหน้าภายใต้สมมติฐานตายตัวชุดหนึ่งๆ การปลดปล่อยหรือปลดแอกนัยความหมายจากศูนย์รวมของโลกอส ในการรื้อสร้างของแดร์ริดา นี้ เท่ากับกำลังสลายเส้นตัดแบ่งชั่วคราวแตกต่าง (พร้อมทั้งคุณค่าสูงต่ำ) เช่นที่มีอยู่ในระหว่าง

อรรถศาสตร์ และวากยสัมพันธ์ หรือในระหว่างความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์กับความ เป็นไปที่เป็นของสิ่งนั่นเอง (proper) ฯลฯ ผ่าน ‘การทำลาย’ ที่ก่อให้เกิด ‘การเกิด อีก’ อันเป็นลักษณะการทิ้งขว้างและลบของกระบวนการวิธี ‘รื้อสร้าง’ (de-construct) ที่ ถูกนำมาใช้ในการเปิดให้เห็นความพันผูกที่จะหมุนวนต่อไปในระหว่างอุปลักษณ์กับ มโนทัศน์

อนึ่ง ผลพวงที่เกิดขึ้นจากการทำลายตัวเองของเส้นทางที่สองนี้ คือการระเบิด ออกของเส้นตัดแบ่งในเชิงอภิปรัชญาในระหว่างนัยอุปลักษณ์และนัยตรง และของเส้น ตัดแบ่งอันตายตัวของหลักการเทียบเคียงระหว่างปริมณฑล (Derrida, 1982, pp. 270-271) หลักการเทียบเคียงระหว่างปริมณฑล ที่ว่านี้หมายถึง หลักความเป็นไปได้ ของภาษากายใต้การแลกเปลี่ยนระหว่างปริมณฑลทางความคิดกับภาษา และภาษากับโลก หรือในที่นี้คือ การเทียบเคียงหรือการแลกเปลี่ยนนัยคุณค่าหรืออัตราที่เหมือน หรือต่างกันในระหว่างภาษากับสิ่งที่เป็นอย่างอื่นไปจากภาษา (something other than itself) (Derrida, 1982, p. 216)

กระบวนการรื้อสร้างของแดร์ริดาตามข้ออ้างนี้ คือการพยายามเข้าไประเบิด เส้นแบ่งแยกดังกล่าว เพื่อเปิดทางให้สิ่งต่างๆ หว่านโปรยตัวเอง (disseminate) ต่อไปได้อีก กล่าวคือทำให้ความคิดและปรัชญาไม่ถูกปิดตัวในความบริบูรณ์อัน เบ็ดเสร็จ

อนึ่ง ข้อถกเถียง (D2) “มโนทัศน์ปรัชญาเป็นไปในลักษณะการเดียวกับ อุปลักษณ์” คือชุดสมมุติฐานในเชิงกลับของกระบวนการทำให้เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ ของเฮเกล (reverse metaphorization) ซึ่งแดร์ริดาให้ภาพพจน์ผ่านบทสนทนา

อริสโตเติลและโพลีฟิล ข้อถกเถียงนี้มีทิศทางเดียวกับทิศทางของการทำลายตัวเองของอุปลักษณ์ชุดที่สอง กล่าวคือสวนกระแสการทำให้เป็นแบบคดี อย่างไรก็ตาม แม้มีทิศทางเดียวกัน แต่เป้าหมาย (telos) ต่างกัน กล่าวคือในทัศนะของแดร์ริดา กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ในเชิงย้อนกลับ หรือการสวนกระแสการทำให้เป็นแบบคดีนี้ยังมีเป้าหมายในฐานะของที่กลับกลายเป็น ‘รากกำเนิด’ (arche) ไปด้วยในขณะเดียวกัน เพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อถือในการมีอยู่ของ ‘ราก’ อันหมายถึงรากคำที่เป็นไปในเชิงผัสสะทั้งหลาย โดยมองว่า รากความหมาย ของศัพท์พื้นฐานนั้นคือสารัตถะแท้ของทั้งคำอุปลักษณ์และมโนทัศน์

สมมุติฐานเช่นนี้วางอยู่บนกรอบเดียวกันกับแนวคิดในทิศทางตรงข้าม หรือกระบวนการทำให้เป็นแบบคดี-กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ กล่าวคือ สมมุติฐานเรื่องการมีสิ่งที่เป็นที่สุด มีสิ่งที่เป้นันปลาย absolute ซึ่งไม่ใช่แนวทางที่แดร์ริดาสนับสนุน กล่าวคือแดร์ริดาไม่ได้ถกเถียงให้ทั้ง etymologism และ idealism

อย่างไรก็ดี แนวทางของแดร์ริดาต่างกันออกไปจากการหมุนวนกลับไปมาระหว่าง etymologism และ idealism สำหรับแดร์ริดา ‘ความเป็นอุปลักษณ์’ เป็นหลักการของภาษาและการมีประสบการณ์รับรู้ถึงความเป็นไปต่างๆ ที่ไม่อาจหมุนวนหรือฟื้นคืนกลับมาได้ การหมุนกลับมาได้ของ ‘สิ่งหนึ่งในตัวเอง’ (thing-in-itself) เป็นไปไม่ได้ ภาษาซึ่งตกอยู่ภายใต้หลักการของการเทียบเคียง (analogy) ระหว่างสิ่งหนึ่งกับภาษา ระหว่างภาษากับภาษา การเทียบเคียงที่ว่านี้ทำได้มากที่สุดแค่สร้าง ‘สิ่งเปรียบ’ ขึ้นมาเทียบวัดกับ ‘สิ่งที่พูดถึง’ แบบที่ไม่อาจทั้งเป็นสมมาตรต่อกัน และทั้งไม่มีต้นแบบหลงเหลือให้เทียบเคียงได้โดยสมบูรณ์

การกล่าวเช่นนี้ยังหมายถึงด้วยว่า การสื่อความของภาษาไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากการสื่อแทนไปได้ อย่างไรก็ตาม การสื่อแทนที่ว่ามันไม่ได้แทนอะไรอื่น (represent) สิ่งสื่อแทนสื่อแทนตนเอง (present) นอกไปจากนี้ กระบวนการสะท้อนคิดถึงสิ่งต่างๆ และการสะท้อนคิดถึงตัวเองนั้น ไม่อาจปรากฏในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์อย่างตรงตัว แต่ปรากฏลักษณะการเกี่ยวกับความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ กล่าวคือใช้ ‘สิ่งอื่น-สิ่งเปรียบ’ เข้ามาช่วยในการ ‘นำพาไป’ (epiphora) หา ‘สิ่งหนึ่งนั้น’ ที่ไม่ปรากฏอีกต่อไป

‘การยังมีอุปลักษณ์อีก’ (plus de métaphore) ภายใต้อัตลักษณ์การทำลายตัวเองทั้งในเส้นทางที่หนึ่ง (ที่กระบวนการทำให้เป็นแบบคตพยายามขจัดแต่ขจัดได้ไม่หมด) และกระบวนการทำลายตัวเองในเส้นทางที่สอง (ที่เปิดรับความตายของตัวเองที่จะนำมาซึ่งสิ่งใหม่-สิ่งอื่น-ที่ยังมาไม่ถึง) ทั้งหมดนี้ เป็นการกล่าวในเชิงภาพพจน์ เป็นการกล่าวในเชิงอุปลักษณ์เพื่อเทียบเคียงถึง ‘สิ่งที่ไม่ปรากฏ’ หรือ ‘สิ่งที่ไม่ปรากฏอีกต่อไปแล้ว’ ด้วย ‘การเสริมเติม(อีก)’ ซึ่งเป็นลักษณะการเดียวที่เราทำได้ เพื่อไม่ให้ติดอยู่รอบหรือหลงวนในกับดักของ ‘ปรัมปราสีขาว’ หรือภายใต้แรงปรารถนาในการพยายามตรึงรั้งความหมายไว้ ณ ศูนย์กลางหนึ่งเดียวอีกต่อไป

สรุป

แดร์ริดาอ้างว่าสมมุติฐานหนึ่งเดียวของปรัชญา คือความเชื่อที่ว่าไม่มีสารัตถะแท้ที่เป็นเอกเทศจากสื่อกลางอย่างเช่นความคิดหรือภาษาได้ (Derrida, 1982, p. 229) สมมุติฐานหรือแรงปรารถนาในการมุ่งกำจัดหรือลบลอยคู่ดั่งที่ว่ามันนี้ แดร์ริดาเห็นว่าเป็นเพียง ‘ปรัมปราคติ’ ที่ถอดหรือได้ไปพร้อมๆ กับการสร้างใหม่ (สื่อ-สร้าง) โดยสิ่งที่

ถอดรื้อคือการมองไม่เห็นความจริงของปรัชญาเอง หรือการไม่ทบทวนตัวเองของปรัชญาว่ามีอยู่และเป็นอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสิ่งอื่นในเนื้อในของตน *สิ่งอื่น* ใน ‘ปรัมปราสีชา’ นี้ คือ *อุปลักษณ์*

สำหรับแดร์ริดา “อุปลักษณ์เป็นวาทกรรมปรัชญา” (D1) หมายถึงการที่ทั้งอุปลักษณ์และมโนทัศน์คือส่วนประกอบสร้างภายใต้โครงสร้างของการจัดวางความแตกต่างในระหว่างหน่วยย่อยต่างๆ ภายใน และในการเป็นอยู่ในโครงสร้างนี้ อุปลักษณ์อาจถูกจัดวางให้อยู่ในชั่วตรงข้ามกับมโนทัศน์ อย่างไรก็ตาม การกำหนดตำแหน่งที่ตั้งกล่าว หรือการตรึงรั้งความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเกิดขึ้นได้ในฐานะที่ไม่ได้เป็นไปเองโดยธรรมชาติ ศูนย์กลางและแหล่งที่มาของความคิด หรือ แสงสว่างทางปัญญาของดวงอาทิตย์มีหัวเวลาที่ต้องโคจรลึบฟ้าลับแผ่นดินไป (heliotrope) ในช่วงเวลาดังกล่าว ในช่วงรัตติกาลอันมืดมิด การขบคิดในเชิงปรัชญาจำต้องเสริมแทนส่วนที่ขาดไปนั้น การขบคิดทางปรัชญาจำต้องหาคำมาแทนสิ่งที่ไม่ปรากฏแต่ความคิดพยายามจะสื่อแสดง และจำต้องขบคิดถึงคู่เปรียบที่ขาดหายไปหรือที่ถูกละไว้ซึ่งอาจไม่เป็นที่ประสบพบเจอหรือเผยตัว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคิดหยิบใช้อุปลักษณ์เสริมต่ออุปลักษณ์ที่ต้องการชุดอธิบาย (D2) แต่ทุกครั้งที่ทำให้ชุดอธิบายไปแล้ว ชุดอธิบายยังไม่ถูกให้อธิบายอีก ยังมีอุปลักษณ์ที่ขาดไปอีก ยังต้องเสริมอุปลักษณ์ใหม่โนทัศน์อีก

การจับไม่ได้ไล่ไม่ทันนี้ ไม่ใช่อาการ ‘งูกินหาง’ (circularity) ที่สมบูรณ์ตายตัว แต่เป็นการไปต่อ หรือไปพ้นจากพันธการหรือกรอบทัศนคติในเชิงอภิปรัชญาที่ “ถูกระเบิดออกแล้ว” / “*faire sauter l'opposition rassurante*” (Derrida, 1972, p. 323)

อนึ่ง ภายใต้พลวัตของระบบอีโคโนมีที่เปิดออก หรือที่ไม่เป็นระบบซึ่งสามารถคาดเดาได้โดยสมบูรณ์นี้ (undecidable) อาการล้ารับในระหว่างชุดอรรถาภิเษยและสิ่งที่ถูกอรรถาภิเษยจึงเป็นไปในแบบที่ไม่เคยเป็นเอกลักษณ์ต่อกันได้ ราคาดลงทุน กับผลลัพธ์ที่ได้มา ก็ไม่ใช่การ ‘คืนทุน’ หรือ ‘การทบทเทียบในเชิงเอกลักษณ์ได้อย่างสมบูรณ์’ หรือ ‘ความสมบูรณ์และนิรันดร์’ ของ ‘เส้นขอบและปริณชวลพื้นที่ในวงกลม’ หรือภาพแทนของ ‘ความบริสุทธิ์สีขาว’ ของ ‘ดวงอาทิตย์’ และ ‘ปัญญา’

ในทางกลับ ‘การขาดพร่อง’ และ ‘ความไม่บริบูรณ์’ ที่ว่านี้เองที่ทำให้เกิดพลวัต ทำให้ความเคลื่อนไหวได้ปรากฏ และทำให้การขบคิดและกิจที่เรียกว่าการทำปรัชญา ยังดำเนินต่อ และแดร์ริดาเป็นอีกคนหนึ่งที่ทำเช่นนั้น โดยชี้ชวนให้กลับมามองกรอบคิดของปรัชญาเองซ้ำอีก และชี้ให้เห็นว่าไม่มีสารัตถะแท้ที่ ‘ปรากฏเป็นนิรันดร์’ (presence) มีแต่เพียง ‘ร่องรอยที่ปราศจากที่มา’ (trace without origin) ซึ่งความคิดขบคิดถึงร่องรอยดังกล่าวได้ด้วยการสร้างร่องรอยใหม่ เสริมแทนร่องรอยดังกล่าวได้อย่างไม่สิ้นสุดภายใต้ระบบอีโคโนมีที่คลาดที่หรือผิดที่ออกไปเสมอ ภายใต้พลวัตของการไม่มีอุปลักษณ์อีก แต่ยังมีอุปลักษณ์อีก

เมื่อปรัชญาคิดถึงความเป็นอื่นของปรัชญาเพื่อที่จะตอบคำถามว่าด้วยความจริงของ ‘สิ่งอื่นในตัวของสิ่งนั่นเอง’ ในการทำเช่นนั้น ใน ‘การคิดถึงสิ่งอื่น’ ปรัชญาคลาดคลากับสิ่งนั่นเอง ปรัชญาสลายความเป็นตัวเองของสิ่งอื่นหรือความเป็นสิ่งอื่นในตัวของสิ่งอื่นนั่นเองลงภายใต้การตระหนักรู้ตัวเองของปรัชญา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การขบคิดหรือการสะท้อนคิดมาเข้าไปเสมอ เมื่อคิดถึง สิ่งที่ถูกคิดไม่ปรากฏอยู่ ณ ที่นั้น ณ ขณะนั้นแล้ว และหากปรัชญายังพลาดพลั้งที่จะตระหนักรู้ถึง ‘การไม่ปรากฏ’

หรือ ‘การคลาดคลา’ ดังกล่าวของการสะท้อนคิด สิ่งเดียวที่กระบวนการคิดหรือกระบวนการประกอบสร้างภาพคิดในเชิงปรัชญาจะทำได้มากที่สุดก็คือการกลับไปยืนยันสิ่งอื่นในฐานะที่ไม่เป็นสิ่งอื่น ทำลายความเป็นตัวเองของสิ่งอื่นและสลายลงไว้ในความเป็นตัวเองของวาทกรรมความคิดในเชิงปรัชญา (Derrida, 1982, pp. x-xii)

แดร์ริดาเสนอประเด็นปัญหาของปรัชญาและการให้อรรถาธิบายของภาษาปรัชญาเช่นนี้ในบทนำ (*Tympan*) ของ *The Margins of Philosophy* (Derrida, 1982, pp. ix-xxix) ซึ่งตั้งคำถามกับความเป็นไปได้อื่นของความสัมพันธ์ที่ปรัชญาอาจมีได้กับ ‘สิ่งที่อยู่ ณ ขายขอบ’ “Being at the limit...” (Derrida, 1982, p. x) ของวาทกรรมปรัชญา

อนึ่ง ในตอนต้นของหนังสือรวมเล่มอันแปลกประหลาดนี้ ‘กระบวนการผลัดเปลี่ยน’ หรือ ‘Aufhebung’ เป็นกระบวนการที่ถูกแดร์ริดาตั้งคำถามมาตั้งแต่ต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ‘Aufhebung’ ปรากฏในฐานะที่เป็น thesis ให้กับ antithesis ของกฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อซึ่งเขาได้เสนอไว้ใน *White Mythology* อย่างไรก็ตาม วิพากษ์วิธีของแดร์ริดาปราศจาก ‘บทสรุป’ หรือ ‘ภาคผนวกรวม’ (synthesis) แต่สร้างปริศนาสนทนาคู่ต่อ ดังเช่นการตอบคำถามจากข้อความอ้างอิงข้างต้นที่ว่า “เราจะขบคิดถึงสิ่งที่เป็นอื่นไปจากตนเองได้อย่างไร?” แต่แทนที่จะตอบแดร์ริดา กลับทิ้งปริศนาย้อนแย้งไว้ให้ขบคิดต่อ เขาตอบว่า “จุดจบ/ทางไป” (“Limit/passage.”) (Derrida, 1982, p. xi)

อนึ่ง ก่อนหน้าปริศนาดังกล่าวนี้ แดร์ริดาบอกไว้ไว้ในคำถามตามชุดที่สอง เขากล่าวว่าชายขอบยังมีความเป็นไปได้ที่จะมี “one more blow” (Derrida, 1982, p. xi) หรือ “un coup de plus” (Derrida, 1972, p. i) ซึ่งอาจหมายถึงบอกไปถึง

การที่จุดจบยังอาจ ‘ระเบิดตัวเองได้อีก’ เช่นเดียวกับ ‘การไปต่อ’ หรือ ‘การย้ายข้าม’ (*meta-pherein*) ตามศัพท์ภาษากรีกของคำว่า ‘อุปลักษณ์’) ต่อไปได้ก็จาก ‘ระบบอีโคโนมีที่ถูกตรึงรั้ง’ (*restricted economy*) ไปสู่ ‘ระบบอีโคโนมีที่ทำลายตนเองเพื่อผลิตสร้างตัวเองใหม่’ (*generating economy*) ซึ่งแดร์ริดาได้เสนอไว้ใน *From Restricted to General Economy: A Hegelianism without Reserve* (Derrida, 1978, pp. 251-277) เพื่อเป็นทางออกไปจากการติดกรอบมโนทัศน์ในแบบเฮเกล

ส่วนการถอดหรือ ‘มโนทัศน์อุปลักษณ์’ ที่ถูกกำหนดพรมแดนไว้ใน ‘ชายขอบปรัชญา’ ของ *White Mythology* เองนั้น แม้ว่าประเด็นเรื่องการทำลายตนเองเพื่อเปิดทางให้กับอรรถาหรืออรรถลักษณ์ใหม่ที่ไม่เป็นเอกลักษณ์กับอรรถลักษณ์เดิมได้โดยสมบูรณ์ ‘การรื้อ’ นั้น ‘สร้าง’ พรมแดนใหม่ให้กับความคิดในฐานะของ ‘การเสริมเติมต่อ’ (*supplementarity*) และในฐานะของการ ‘สร้างรอยซ้อนทับ’ (*palimpsest*) ซึ่ง ‘ภาษา’ ไม่ได้ปรากฏเป็นเพียง ‘เครื่องมือ’ ที่ ถูกหยิบใช้ ได้โดยไร้แรงต้านทานต่อองค์ประธานของความคิด แต่ภาษาเป็นไปเอง พลวัตและหลักทรัพย์ทางภาษาผลิตซ้ำตนเองไปได้เองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกไปจากนี้ ‘ตลาด’ หรือ ‘ขอบเขต’ และ ‘ชายแดน’ เนื่องในระบบอีโคโนมีที่หลักทรัพย์ทางภาษาหมุนวนไปนั้นยังเป็นระบบที่ไม่อาจควบคุมได้โดยสมบูรณ์ แต่มี ‘ดุลบัญญัติ’ ที่ขาดหรือเกินไปอยู่เสมอ

สำหรับแดร์ริดา เพื่อให้ระบบอีโคโนมีหมุนวนต่อไป และเพื่อให้บัญญัติ หรือ ‘logos’ ในฐานะของ ‘account’ เดินสะพัดต่อไปได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งเพื่อให้ภาษาสื่อ

ความ การทบทียบหรือ ‘อีโคโนมีของภาษา’ ไม่ได้เป็นการเทียบเคียงที่อยู่บนโมเดลของการสื่อสะท้อนแบบตรงตัวของกระจกสะท้อนวัตถุ หรือบนฐานของ ‘การลอกแบบ’ (mimesis) อย่างตรงตัวระหว่างภาษากับโลก หรือระหว่างภาษากับความคิด แต่การเทียบเคียงของภาษาเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ กล่าวคือเทียบเคียงโดยยังอ้างไว้ซึ่งความเป็นอื่นที่ไม่อาจลดทอนได้ เพื่อให้พลวัตหรือ ‘ทางไป’ (passage) ที่มีในระหว่างภาษาและความคิดยังเปิดรับชุดความคิดและการตีความที่ยังมาไม่ถึงได้อย่างไม่สิ้นสุด

เอกสารอ้างอิง

- Aristote. (1996). *Poétique* (J. Hardy, Trans.). Paris: Gallimard. (Original work published ca. 350 B.C.E).
- Derrida, J. (1972). *Marges de la philosophie*. Paris: Minuit.
- Derrida, J. (1982). *Margins of philosophy* (A. Bass, Trans.). Chicago: University of Chicago Press.
- Derrida, J. (1981). *Positions. Jacques Derrida* (A. Bass, Trans.). Chicago: University of Chicago Press. (Original work published in French, 1972).
- Derrida, J. (2007). *Psyche: Inventions of the other volume I*. Stanford: Stanford University Press.

- Derrida, J. (1978). *Writing and Difference* (A. Bass, Trans.). London: Routledge and Keagan Paul Ltd. (Original work published in French, 1967).
- France, A. (1921). *Le Jardin d'Epicure*. Paris: Calmann-Lévy.
- France, A. (1908). *The garden of Epicurus* (A. Allinson, Trans.). London / New York: John Lane. (Original work published in French, 1895).
- Hegel, G. W. F. (1975). *Aesthetics: Lectures on Fine Art* (T. M. Knox, Trans.). Oxford: Clarendon Press. (Original work published in German, 1835).
- Hegel, G. W. F. (1991). *The Encyclopaedia Logic, with the Zusätze: Part I of the Encyclopaedia of philosophical sciences with the Zusätze* (T. F. Geraets, W. A. Suchting, H. S. Harris, Trans.). Indianapolis: Hackett.
- Hegel, G. W. F. (1894). *Hegel's philosophy of mind* (W. Wallace, Trans.). Oxford: Clarendon Press. (Original work published in German, 1817).
- Hegel, G. W. F. (1977). *Phenomenology of Spirit* (A.V. Miller, Trans.). Oxford: Oxford University Press. (Original work published in German, 1807).